

CHEMISCH WEEKBLAD.

ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE CHEMISCHE VEREENIGING

Metauteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd volgens de Wet v. 28 Juni 1881, St. bl. N°. 124

Nr. 30.

29 Juli 1911.

8^e Jrg.

INHOUD: Algemeene Vergadering der Nederlandsche Chemische Vereeniging, gehouden te Leiden, op 21 Juli 1911. — Nederlandsche Chemische Vereeniging. — Boekaankondiging. — Personalialia, vacatures, industrieële mededeelingen, enz. — Vraag en aanbod. — Correspondentie.

ALGEMEENE VERGADERING DER NEDERLANDSCHE CHEMISCHE VEREENIGING, GEHOUDEN TE LEIDEN OP 21 JULI 1911.

In den voormiddag te 10¹/₂ uur verzamelde zich een 20-tal leden voor de Fabrieken van verduurzaamde levensmiddelen der Heeren TIELEMAN en DROS te Leiden, welk getal tijdens de bezichting klom tot ongeveer 30.

Een der deelnemers aan het bezoek is zoo vriendelijk ons den volgenden „indruk” te zenden.

Aan het bezichtigen van fabrieken is voor de Chemische Vereeniging als geheel nog secundair dit voordeel verbonden, dat de leden, die door hun werkring buiten de techniek staan, een blik kunnen slaan in de verhoudingen van zoo'n bedrijf en de enorm groote quanta, waar het om gaat, en hoe hiermede rekening gehouden wordt bij de theoretisch te stellen eischen kunnen waarnemen.

Ditmaal goldt het niet zoo zeer een chemisch dan wel hygiënisch bedrijf, meer toegepaste bacteriologie en biologie dan chemie.

De chemische conserveermiddelen — te beginnen met boorzuur en salicylzuur, te eindigen met fluornatrium en sublimaat -- hebben gelukkig afgedaan; de bacteriologische sterilisatie door warmte is hoofzaak geworden, daarnaast conserveert men door azijn, suiker en rook.

Dat mysterie van conservatie door rooken is toch altijd nog een zonderling complex van smaakvoldoening en doeltreffendheid. Wij zagen hier vleeschwaren in den rook van eiken zaagsel hangen en ook de augurken in de azijn, de vruchten in de suiker.

Het zou in der daad wellicht veel gemakkelijker zijn te zeggen,

wat we niet zagen in de groote fabrieken der heeren TIELEMAN en DROS, dan wat wij wel zagen; onze geleider zei, dat er \pm 400 diverse eetwaren in blikjes verpakt werden; groenten, vleeschwaren (eigen slachterij, braderij enz.), vruchten, meelspijzen (eigen bakkerij), toevoegsels (pickles, enz.).

Indrukwekkend waren de groenten-inmakerijen, de toestellen voor het voorbereiden (doppen van erwten en boonen), de vele kookpannen en andere hulptoestellen, te veel om op te noemen.

In dezen zomertijd zijn onze gedachten zoo weinig bij blikgroenten, maar wie in den winter zich aan doperwtjes vergast moet dan maar eens herdenken, dat deze fabriek alleen er al een anderhalf millioen K.G. van inmaakt per jaar en toch, hoe'n klein percentage is dat nog maar van de wereldproductie!

Uit dit enkele voorbeeld volgt al, dat het aantal blikken bussen, dat per jaar gemaakt wordt, in de vele milioenen loopt — het spreekt vanzelf, dat de fabriek geheel ingericht is op eigenfabrikage daarvan, een fabrikage, die uit den aard der zaak geheel gericht is op massa.

De hoeveelheden blik — oppervlakkig vertind ijzer — in deze ééne fabriek per jaar verbruikt, maakt het begrijpelijker, hoe de industrie van blik zich zoo heeft kunnen ontwikkelen — het is nog altijd de Engelsche „tin plate”-industrie die bovenaan staat.

Zal ook hier nog eens de chemie helpen door, inplaats van het dure tin, een lak te vinden die aan de eischen voldoet van bestendigheid en onaantastbaarheid bij de gegeven temperatuur en stoffen?

Het tin, speculatiemetaal bij uitnemendheid, schommelde vorig jaar in prijs tusschen f 1.75 en f 2.30 per K.G.; het zou dus wel de moeite waard zijn een surrogaat te vinden. Helaas is er toch meestal nog zoo'n los verband tusschen zoeken en vinden.

Dat de export een belangrijk deel vormt van het geheel, wordt gesuggereerd door de omstandigheid dat de nieuwe fabriek aan de overzijde van het — ja, hoe zullen wij dit vocht noemen, dat de beide fabrieken scheidt — even groot of grooter is dan het oude gebouw; nogmaals aantoonende de onjuistheid van de zoo vaak als premisse gestelde opmerking ter verdediging van het afwezig zijn van industrie: ons land is zoo klein.

Het bezoek aan de fabriek der heeren TIELEMAN en DROS is uit velerlei oogpunt zeer leerzaam geweest — kon het althans zijn.

Te ongeveer 12 uur vereenigden zich de bezoekers aan een gezellig noenmaal in „de Vergulde Turk”, waarna zij zich begaven naar het Anorganisch-Chemisch Laboratorium der Universiteit, waar te half twee de voorzitter, Prof. HOOGWERFF, de vergadering opende met de volgende toespraak:

M.H.

Deze bijeenkomst openende, heet ik U welkom op de volgens art. 17 van onze Statuten te houden jaarlijksche algemeene vergadering.

Het is voor onze Vereeniging eene eer, die te mogen houden te Leiden, zetel eener Universiteit, waar door VAN BEMMELEN'S, FRANCHIMONT'S en SCHREINEMAKERS' onderzoekingen en door de leerlingen, die zij er vormden, belangrijk is bijgedragen tot den bloei en de ontwikkeling der scheikundige wetenschap, en in een gehoorzaal, waar een aanzienlijk deel van de beoefenaren der chemie in Nederland de colleges heeft gehoord, door welke zij in onze wetenschap zijn ingeleid. Het is zeker ook uit uwen naam, dat ik Prof. SCHREINEMAKERS dank mag betuigen voor de gastvrijheid, welke hij ons heden hier verleent.

Bij het inzien van de regeling, welke voor onze bijeenkomst van heden, dank zij de zorgen der Heeren JORISSEN, VOERMAN en RUTTEN tot stand kwam, zal het U hebben getroffen, dat de voordrachten, die in wetenschappelijk opzicht vooral onze vergadering waarde moeten verleen, gesteld zijn *na* de bezichtiging van de fabriek der Heeren TIELEMAN en DROS en van de laboratoria, waar gij U in den voormiddag hebt mogen ophouden; waar gij een interessant, op ervaring en natuurwetenschap gegrond bedrijf, de nieuwste hulpmiddelen bij organisch-chemisch onderzoek, en de inrichting van twee belangrijke takken van in het openbaar belang georganiseerd en op scheikundigen grondslag berustende Rijkscontrôle hebt mogen gadeslaan. Die regeling moest zóó worden gemaakt, omdat in de fabriek van verduurzaamde levensmiddelen de meest belangwekkende bewerkingen in den voormiddag plaats vinden. Zal zij, naar ik vertrouw, aan de aandacht, waarmede door U dadelijk de sprekers zullen worden gevolgd, geen afbreuk doen, zij stelt mij in de gelegenheid aan de eigenaren van genoemde fabriek, de Heeren TIELEMAN en DROS en aan de directeuren van bedoelde laboratoria, Prof. FRANCHIMONT, Dr. VAN SILLEVOLDT en Dr. VOERMAN den welgemeenden dank onzer Vereeniging te brengen, voor den ons verleenden toegang en de daarbij betoonde bereidwilligheid tot het geven van inlichtingen. Dubbel moet dit op prijs worden gesteld, vooral ten opzichte der Heeren TIELEMAN en DROS, waar het voortdurend moeilijker wordt industrieelen te vinden, die bereid zijn hunne

fabrieken, bepaaldelijk voor de leden onzer Chemische Vereeniging open te stellen, een bezwaar, waardoor eene aantrekkelijke regeling onzer algemeene vergaderingen meer en meer bemoeilijkt wordt.

In het jaarverslag, hetwelk straks door den secretaris U zal worden uitgebracht, zal U een overzicht worden gegeven van den stand onzer Vereeniging en hare verrichtingen in het afgelopen jaar. Doch bij enkele gebeurtenissen acht ik mij verplicht thans stil te staan. Sedert de laatste algemeene vergadering hebben zware verliezen onze Vereeniging getroffen, door het overlijden van twee harer eereleden. Al hebben VAN BEMMELEN's en VAN 'T HOFF's verscheiden in dezen jaarkring plaats gevonden, zoo zijn we van de beteekenis van hun verlies te zeer vervuld om aan de herdenking daarvan eerst in het jaarverslag over 1911 eene plaats in te ruimen.

Niet dat ik mij er aan zal wagen hunne verdiensten hier opnieuw voor U te schetsen. Zou daarvoor eensdeels de geheele duur onzer vergadering worden vereischt, hunne beteekenis en persoonlijkheid, de waarde van hunne onderzoekingen en ontdekkingen zijn door de meest bevoegden op zoo uitnemende wijze in woord en geschrift behandeld, dat ik mij van eene herhaling meen te moeten onthouden.

Bij VAN BEMMELEN's uitvaart kon, overeenkomstig diens beschikkingen, onze vereeniging slechts door een krans van hare waardeering en deelneming doen blijken. Doch de uitnemende wijze, waarop door LORENTZ ons aller gevoelens en gedachten werden vertolkt, zijn zeker aan de ledender Chem. Vereeniging, die in dat vroege morgenuur aan het station te Leiden tegenwoordig konden zijn, in herinnering gebleven.

Die redevoering, SCHREINEMAKERS' college — aan zijn leermeester en voorganger gewijd, en waarin diens verdiensten duidelijk in het licht worden gesteld, in het Chemisch Weekblad opgenomen — het van hooge waardeering getuigend artikel van KAMERLINGH ONNES en het gedenkboek, VAN BEMMELEN op zijn 80ste verjaardag aangeboden, staven diens groote beteekenis.

Is VAN BEMMELEN een voorbeeld hoe tot op vergevorderden leeftijd helder gebleven geesten de wetenschap met vrucht kunnen blijven dienen, VAN 'T HOFF is haar veel te vroeg ontvallen, al is hetgeen hij aan ontdekkingen en nieuwe gezichtspunten aan de chemie heeft geschonken ook ontzagwekkend groot. Wij blijven hem — ook al kan Duitschland er op bogen, dien grooten man tot zich te hebben getrokken, door hem een werkkring te hebben aangeboden zijn genie

waardig — als een der onzen, als Nederlander, beschouwen en vereeren.

Dit is ook door ERNST COHEN uitgesproken, toen deze namens onze vereeniging een krans hechtte aan VAN 'T HOFF's lijkbaar in het crematorium te Hamburg. Al werd de Gedächtniszfeier ter zijner eer ook te Berlijn gehouden, waarbij HOLLEMAN ook namens onze Vereeniging tegenwoordig was, VAN 'T HOFF heeft de theoriën en ontdekkingen, die hem beroemd hebben gemaakt, hier opgesteld en gedaan en daarom verrijze ook hier te lande door de bemoeiingen van het Internationale Comité zijn gedenkteeken, zoo het kan, gepaard aan eene stichting ter zijner eer. De verplichting daartoe bij te dragen rust dan ook in de eerste plaats op Nederland. Het voorstel van uw Bestuur om onze Vereeniging daartoe te doen bijdragen zal, naar ik vertrouw, straks dan ook uw onverdeelden bijval vinden. De stichting zij de bevestiging van de internationale en veelzijdige hulde, den grooten doode gebracht.

Vergun mij nog even stil te staan bij het oogenblik, waarop VAN 'T HOFF Nederland verliet.

Waar, althans bij de jongeren onder ons, minder bekend mag worden geacht de indruk, welke het bekende aanbod, uit Berlijn aan VAN 'T HOFF gedaan, destijds onder zijne Nederlandsche vakgenooten heeft verwekt, acht ik het van belang en geoorloofd, hier mededeeling te doen van de pogingen hier toen door hen gedaan om VAN 'T HOFF voor Nederland te behouden.

Door talrijke hoogleeraren te Leiden, Utrecht, Groningen en Delft is, dra na het bekend worden van dat aanbod, een adres aan den toenmaligen Minister van Binnenlandsche zaken gericht van den volgende inhoud:

Leiden, 28 Mei 1895.

Het zij ons vergund, mede namens de Heeren A. P. N. FRANCHIMONT en H. KAMERLINGH ONNES alhier, C. H. C. GRINWIS, H. DIBBITS en V. A. JULIUS te Utrecht, H. HAGA en A. F. HOLLEMAN te Groningen, A. J. SNIJDERS C. JZN., S. HOOGWERFF, R. SISSINGH en L. ARONSTEIN te Delft, hoogleeraren en leeraren in schei- en natuurkunde aan de Rijksuniversiteiten en de Polytechnische School, het volgende onder de aandacht Uwer Exc. te brengen.

De Heer VAN 'T HOFF, hoogleeraar aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, heeft zijn ontslag als zoodanig aangevraagd en is voornemens binnen kort Nederland te verlaten. Deze stap staat

in verband met plannen, die in het buitenland beraamd worden, om hem een werkring te bereiden, in welke hij zich geheel zal kunnen wijden aan de voortzetting der onderzoekingen, waardoor hij, zooals Uwe Exc. bekend is, eene zoo hooge plaats heeft verworven.

Dat VAN 'T HOFF, al zal het hem ongetwijfeld zwaar vallen, van Nederland te scheiden, er niet toe kan besluiten, nog langer een groot deel zijner werkkraft te besteden aan ambtsbezigheden, die in geenerlei verband staan met zijne onderzoekingen, begrijpen wij ten volle; stellig zal de wetenschap in het algemeen erbij winnen, zoo hij van zijn tegenwoordigen werkring ontheven wordt. Maar even zeker achten wij het, dat door zijn vertrek de scheikunde en natuurkunde in Nederland en ons geheele Hooger Onderwijs — niet enkel de Amsterdamsche Universiteit — een gevoelig verlies zullen lijden. Wij denken hierbij niet aan het onderwijs aan minder gevorderde studenten, maar aan den hooger en invloed, dien VAN 'T HOFF op de natuur- en scheikundige studien in Nederland uitoefent, en dien hij kan blijven uitoefenen, al werken slechts enkele jonge geleerden onder zijn onmiddellijke leiding.

Het is waar dat de door hem verkregen uitkomsten hier bekend zullen worden, waar hij zich ook bevindt, maar de invloed van den persoonlijken omgang, het bezielende voorbeeld en, voor alle Nederlandsche natuur- en scheikundigen, het verheffende besef, dat een man als VAN 'T HOFF tot hunne naaste medewerkers behoort, dit alles zal verloren gaan, zoodra hij Nederland heeft verlaten.

Wij durven het vertrouwen uitspreken dat deze denkbeelden weerklink bij U zullen vinden en dat Uwe Exc. zal willen overwegen, of aan VAN 'T HOFF, ter wille van ons Hooger Onderwijs, en in erkenning van hetgeen hij reeds voor de eer van het Vaderland gedaan heeft, een werkring kan worden aangeboden met geene andere ambtsplichten dan geacht kunnen worden met zijne wetenschappelijke onderzoekingen in verband te staan.

In de hoop, dat een dergelijke werkring ook hier te lande geen onbereikbaar ideaal zal blijken, hebben wij ons tot den Heer VAN 'T HOFF gewend met het dringende verzoek, Nederland niet te verlaten, zoo hem hier zoo goed mogelijk mocht worden aangeboden, wat hem elders kan wachten. Tot onze vreugde mochten wij de verklaring vernemen, dat hij zich vooralsnog tot niets heeft verbonden en gaarne alles, wat hem kan bewegen in Nederland te blijven, in ernstige overweging zal nemen.

Het ware onbescheiden, zoo wij thans reeds in verdere bijzonder-

heden traden. Het aangevoerde moge evenwel voldoende zijn ter rechtvaardiging van ons verzoek, om door Uwe Exc. in gehoor ontvangen te worden, ten einde onzen wensch nader toe te lichten.

De Hoogleeraren aan de Rijksuniversiteit te Leiden,

w. g. H. A. LORENTZ.

„ J. M. VAN BEMMELEN.

Vermeld mag nog worden, dat het initiatief tot dien stap uitging van den ons ontvallen VAN BEMMELEN en van LORENTZ, die we ons gelukkig rekenen nog tot roem van de Nederlandsche wetenschap in de volle kracht zijner werkzaamheid te zien.

Op dat adres volgde eene audiëntie van beide heeren bij Minister VAN HOUTEN, die hun opdroeg een plan uit te lokken, door het Gemeentebestuur van Amsterdam en het Bestuur van de Akademie van Wetenschappen te ontwerpen, dat alsdan door Z. Exc. zou worden overwogen. Dienovereenkomstig is toen de zaak ter hand genomen. Van de onderhandelingen zijn mij geene bijzonderheden bekend. Doch zij mochten, hoewel ook van andere zijde gesteund, niet slagen en in een brief, door VAN 'T HOFF aan de beide onderteeke-naren van het adres geschreven, moest het luiden:

„Wij bleken hier te staan voor een vraagstuk dat, met de meest mogelijke bereidwilligheid van alle kanten, niet op te lossen bleek”. Hij verklaart zich getroffen door de van zoovelen ondervonden sympathie en eindigt den brief aldus:

„Wat ik vooral hoop is, dat gij en de collega's mij de gevoelens zult willen blijven toedragen, die mij in zoo ruime mate gebleken zijn, en dat gij die later ook op het viertal zult willen overdragen, waarmede ik de wereld intrek”.

Wij hebben hem het vaderland moeten zien verlaten.

In 1910 heeft onze Vereeniging bovendien meerdere verliezen door den dood geleden en wel van de Heeren:

H. J. DE JONG CLEIJNDERT, T., Directeur eener zeepfabriek te Delft.

H. DUTILH, chem. doct., assistent aan het chem. laboratorium der Universiteit te Utrecht.

J. D. KOBUS, Directeur van het Proefstation voor suikerriet te Pasoeroean (O.-Java), bekend door zijne belangrijke botanische onderzoekingen op het gebied van de suikerrietcultuur.

J. J. REESSE, T., oprichter eener cementfabriek, de eerste in Nederland, en later directeur der beetwortelsuikerfabriek te Vierverlaten.

REESSE was de schrijver van het groote werk over den Amsterdamschen suikerhandel, waarvan het vervolg eerst na zijn dood is verschenen.

Ik verzoek U ter eering van de nagedachtenis onzer eereleden en leden, die ons door den dood zijn ontvallen, van uwe zitplaatsen op te staan.

Voor twee andere punten wensch ik nog een oogenblik uwe aandacht te vragen.

Van de stichting der Association Internationale des Sociétés chimiques is door U uit de vaktijdschriften kennis genomen. Het is uw Bestuur, daarbij vertrouwend op uwe instemming, wenschelijk voorgelaten tot het Bestuur der Association het verzoek te richten de Ned. Chem. Vereeniging in de Association op te nemen. Blijkens een schrijven van den Voorzitter, Prof. OSTWALD, is dat verzoek in behandeling en hoopt hij spoedig daarop een gunstig antwoord te geven.

De voorzitter verleent nu achtereenvolgens het woord aan Prof. J. BÖESEKEN, Dr. W. P. JORISSEN en den Heer J. RUTTEN, T., tot het houden hunner voordrachten, resp. over „Katalytische verschijnselen”, „Ballongas” en „Een veiligheidsinrichting voor gasmeters”. De laatste twee zullen eerstdaags in het Chemisch Weekblad worden opgenomen. Prof. BÖESEKEN's rede verscheen daarin reeds.

Nadat de voorzitter den sprekers dank gezegd heeft voor hun voordrachten, stelt hij voor, dat het jaarverslag niet door den secretaris ter vergadering zal worden voorgelezen, doch dat het zal worden afgedrukt in het Chem. Weekblad. Het volgt hieronder.

Omtrent het vereenigingsleven in 1910 valt het volgende te rapporteren:

Het aantal leden bedroeg op 1 Januari 1910 401, te weten 398 gewone leden en 3 eereleden.

Op 31 December 1910 waren er 425 leden, waaronder 3 eere-leden.

Door den dood ontviel der Vereeniging in 1910 een viertal leden.

Algemeen Bestuur. Met ingang van 1 Januari 1910 was het Algemeen Bestuur als volgt samengesteld: S. HOOGWERFF, Voorzitter; P. VAN ROMBURGH, Onder-Voorzitter; H. BAUCKE, Secretaris; G. HONDIUS BOLDINGH, Penningmeester; A. J. BOKS, A. F. HOLLEMAN, W. P. JORISSEN, G. L. VOERMAN en A. VOSMAER, Leden.

Het Algemeen Bestuur vergaderde zes malen en wel op 3 Januari en 5 Februari te Amsterdam, 2 April te Haarlem, 7 Mei te Amsterdam, 9 Juli te 's Gravenhage en 19 November te Amsterdam.

Het Algemeen Bestuur heeft gedurende 1910 zeer belangrijk werk moeten verrichten. Er zij hier ter loops herinnerd aan de Statutenwijziging en het voeren der onderhandelingen over de uitgave van het Chemisch Weekblad.

Vergaderingen. In 1910 werden 4 vergaderingen uitgeschreven en wel

1°. Op 3 Januari een buitengewone algemeene Vergadering in de Collegezaal van het Chemisch Laboratorium der Universiteit van Amsterdam, waar de Heer J. J. RINKES als spreker optrad en de Heer H. BAUCKE eene inleiding gaf tot het bezoek aan het Proefstation voor Bouwmaterialen der firma KONING & BIENFAIT te Amsterdam.

2°. Op 2 April werd in de Geheerzaal van TEYLER'S Stichting te Haarlem eene Algemeene Vergadering gehouden, ter bespreking van huishoudelijke aangelegenheden. Te voren waren de leden in de gelegenheid eene voordracht van Prof. Dr. H. A. LORENTZ over „Nieuwe uitkomsten op het gebied der moleculaire theorieën” bij te wonen, terwijl de vergadering beëindigd werd met eene excursie naar de Kon. Fabriek van rijtuigen en spoorwagens van J. J. BELJNES te Haarlem.

3°. Op 9 Juli werd in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's Gravenhage eene Algemeene Vergadering gehouden overeenkomstig art. 26 der Statuten, welke Vergadering echter wegens onvoltalligheid geene beslissing kon nemen omtrent de Statuten-wijzigingen.

4°. Op Donderdag 21 Juli werd te Nijmegen eene Algemeene Vergadering gehouden, waaraan verbonden was eene excursie naar de Staatsmijnen te Heerlen op Vrijdag 22 Juli.

Op deze vergadering werden o.a. de Statutenwijziging en de wijziging van het Huishoudelijk Reglement goedgekeurd en hield Prof. JONKER een voordracht over „Nieuwe opvattingen omtrent de geologie der Zechsteinzouten en de beteekenis daarvan voor de zoutlagen in Nederland”, terwijl door Dr. A. VÖLKER eene mededeeling werd gedaan over „Die Schmelzung von Quarz und die Herstellung von Quarzglas, sowie seine Verwendbarkeit”.

Op Vrijdag 14 October hield het Prov. Utrechtsch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen een Vergadering ter herdenking van den 25sten jaardag van de „Theorie van den Osmotischen druk”, welke vergadering voor de leden onzer Vereeniging toegankelijk was en waar als sprekers optraden Prof. ERNST COHEN en Prof. HUGO DE VRIES.

Commissies. Wat de werkzaamheden der Commissies betreft, wordt verwezen naar de twee verslagen, die reeds in het „Chem. Weekblad” gepubliceerd zijn (zie blz. 396 en 458). De andere zullen heden worden uitgebracht.

Gekozen werden, om 1 Januari 1911 zitting te nemen in het Algemeen Bestuur, dat dan in plaats van uit 9 uit 8 leden zal bestaan, de Heeren MEERBURG en RUTTEN, de laatste als Secretaris.

Tot lid der Bibliotheekcommissie (vacature Mej. A. HUIZINGA) werd gekozen Dr. L. R. SINNIGE destijds te Groningen, tot lid der Commissie voor de Conferentie over Voedingsmiddelscheikunde (vacature Dr. M. GRESHOFF) Dr. A. LAM te Rotterdam.

Tot Redacteur van het „Chemisch Weekblad” werd Dr. W. P. JORISSEN, tot leden van de Redactiecommissie werden de Heeren HONDIUS BOLDINGH, REICHER en VAN ROMBURGH gekozen.

Het Bestuur kon, dank zij de medewerking van verschillende leden, steeds zorgen voor voldoende vertegenwoordiging der Vereeniging, wanneer zulks noodig en wenschelijk was, en spreekt in dit verslag zijn hartelijken dank uit aan de leden, die zich zoo welwillend met de vertegenwoordiging wilden belasten.

De Voorzitter wijst er op, dat het verslag van den penningmeester reeds is opgenomen in het Chem. Weekbl. (blz. 517—519 en 521) en dat ook daar het voorstel aangaande de aanvullingsbegrooting voor het jaar 1911 is opgenomen. Hij stelt namens het Bestuur voor daaraan toe te voegen f 100.—, te zenden aan de Internationale Commissie voor een huldeblijk, aan de nagedachtenis van VAN 'T HOFF te wijden.

De Heer MONTAGNE vraagt of het de bedoeling is dit bedrag ook te geven, indien de voorgestelde contributieverhoging (Chem. Weekbl. blz. 522) niet mocht worden aangenomen. De Voorzitter antwoordt bevestigend; het kapitaal wordt dan echter daarmee verminderd, hetgeen hij minder gewenscht acht. De Heer MOLL VAN CHARANTE vraagt, of het dan niet beter zou zijn eerst het voorstel tot contributieverhoging te behandelen. De Voorzitter acht het echter niet wenschelijk de voorgestelde bijdrage afhankelijk te stellen van het al of niet aannemen der contributieverhoging. De Heer VOERMAN wijst er op, dat tusschen beide voorstellen geen verband kan worden gezocht, daar de bijdrage geldt voor 1911 en de contributieverhoging voor 1912. De voorgestelde bijdrage wordt nu bij acclamatie aangenomen. Nadat de Heer JONKER nog een inlichting heeft gevraagd over de post „honorarium Weekblad” en hem door den Voorzitter gewezen is op hetgeen dienaangaande op de Algemeene Vergadering van 21 Juli 1910 is medegedeeld (Chem. Weekblad 1910, 695)¹⁾, wordt de aanvullings-

¹⁾ Zie ook het Reglement, regelende de bevoegdheden van den Redacteur en zijne verhouding tot de Redactie-Commissie (Chem. Weekbl. 1911, 43).

begrooting voor 1911 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Bij punt 7 licht de Penningmeester de onderhandelingen toe, gevoerd met den Heer D. B. CENTEN. Deze bleek niet geneigd, het Chemisch Jaarboekje te leveren alleen aan hen, die het zouden bestellen. Hij wenschte de zekerheid, dat alle leden het boekje zouden ontvangen; wel wilde hij den prijs verlagen tot f 1.25 per gebonden en f 1.— per niet-gebonden exemplaar, terwijl hij eveneens genoeg wilde nemen met het uitgeven eenmaal per twee jaren. Nader zou nog te beslissen zijn, of de eerstvolgende uitgave in Januari 1912 of in Januari 1913 zou geschieden; in het voorstel van het Bestuur was laatstgenoemde datum genoemd.

De Voorzitter stelt nu voor eerst de contributieverhooging te behandelen, daar alleen, indien deze wordt aangenomen, de uitgave van het Jaarboekje mogelijk zal zijn. Hij acht contributieverhooging noodzakelijk, omdat onder de tegenwoordige omstandigheden de Vereeniging niet krachtig kan optreden. Vooruitgang is z. i. zonder dat onmogelijk en stilstand gevaarlijk. In vergelijking met andere vereenigingen, zoowel binnen- als buitenlandsche, is de contributie laag.

De Heer POLAK vreest, dat bij contributieverhooging het nog moeilijker zal worden de jongere chemici voor het lidmaatschap te winnen. Bovendien zullen de onverschillige leden bedanken. Het saldo van bijna f 700, voorkomend op de begrooting van 1912 (blz. 520) acht hij onnoodig; het vormt meer dan de helft van de voorgestelde verhooging. De bedragen voor de phys. chem. tabellen en voor de lijst der chemische fabrieken zijn van tijdelijken aard. Hij vraagt ten slotte, of de 10 extra-vellen, voor het Weekblad bestemd, wel noodig zijn.

De Penningmeester meent, dat men het saldo moet verminderen met de rente en de entrées (te zamen f 175); de bijdrage voor de physisch-chemische tabellen zal wel blijken van blijvenden aard te zijn.

De Heer JORISSEN deelt mede, dat in het eerste halfjaar van 1911, niettegenstaande overleg met en medewerking van de Redactie-Commissie, toch 5 extra-vellen noodig zijn gebleken. Het is niet de bedoeling de 10 extra-vellen onnoodig te gebruiken. Hun aantal brengt den maximum-omvang van den jaargang op 992 blz., terwijl die van de jaargangen 1909 en 1910 resp. 1064 en 1096 blz. tellen, dus nog resp. $4\frac{1}{2}$ en $6\frac{1}{2}$ vellen druks grooter zijn.

De Heer TEN DAM HAM waarschuwt tegen contributieverhooging; de „lauwen” en „minder bedeelden” zullen vermoedelijk bedanken. De verhooging is bovendien zeer groot, ruim 30 %. Ook de Bond van Oud-leerlingen der Suikerschool te Amsterdam heeft voor het-

zelfde feit gestaan. Het Bestuur heeft toen echter besloten niet een contributieverhoging voor te stellen, doch heeft de zuinigheid betracht en pogingen in het werk gesteld om het ledental uit te breiden. Het aantal leden van de Ned. Chem. Ver. is veel te laag, indien men nagaat, wie nog lid zouden kunnen worden. Donateurs ontbreken. Ten slotte vraagt hij, of het Bestuur niet een zoodanig contract met den uitgever van het Weekblad zou kunnen sluiten, dat de Vereeniging deelt in de opbrengst der advertenties; de leden zouden zijns inziens door hun relaties het aantal der advertenties kunnen doen toenemen.

De Heer JONKER waarschuwt eveneens tegen de contributieverhoging. Hij vreest, dat de leden-apothekers, die tevens lid zijn van de Maatsch. t. bevord. der Pharm., zullen bedanken. Hij wenscht dat er propaganda voor de Vereeniging wordt gemaakt onder de niet-leden en acht het benoemen van een propaganda-commissie wenschelijk.

Prof. HOLLEMAN wijst op de propaganda door hem gevoerd onder zijne leerlingen, die niet altijd het verwachte succes had; hij verwacht weinig van de voorgestelde propaganda.

Ook de Voorzitter verwacht van een propaganda-commissie niet veel. De ervaring van den Heer TEN DAM HAM betreft personen, tusschen welke reeds een band bestaat; bij hen heeft een aansporing eerder een gunstig gevolg. Trouwens er wordt geregeld propaganda geyoerd en de regelmatige niet-onbevredigende toename van het ledental toont aan, dat zij eenig succes heeft. De zuinigheid wordt ook door dit Bestuur betracht. Over de advertenties heeft het Bestuur reeds van gedachten gewisseld met den uitgever; zij bleken echter weinig op te brengen. Trouwens het contract, met den Heer CENTEN afgesloten, bevat veel gunstiger voorwaarden dan andere uitgevers stelden.¹⁾ Het Bestuur heeft zich in deze zaak zeer veel moeite gegeven. Het verlies van leden door contributieverhoging acht de Voorzitter niet dreigend.

De Heer MOLL VAN CHARANTE stelt voor nu geen besluit te nemen, doch de zaak aan het Bestuur in verdere overweging te geven. Hij stelt verder voor alle leden schriftelijk te laten stemmen.

De Heer VOERMAN acht een stemming in deze vergadering ook te gewaagd. Hij wil de uitkomst van het jaar 1912 afwachten. Propaganda acht hij wel hoopvol; dat die van Prof. HOLLEMAN succes had, is hem van nabij bekend.

1) Zie ook Chem. Weekbl. 1910, 693.

De Heer UNGER vraagt, of voor het eerst in het jaar 1910 een na-deelig saldo is ontstaan. De Penningmeester antwoordt bevestigend, doch wijst er op, dat de rekening en verantwoording thans voor het eerst op deze wijze is samengesteld. Een vergelijking met vorige jaren is dan ook niet goed mogelijk. De voortdurende wisseling van het penningmeesterschap heeft bovendien niet gunstig gewerkt op het toestaan van uitgaven. Zoo heeft een aantal nieuwe leden in één jaar twee jaarboekjes ontvangen, (n.l. een van het vorig jaar en een van het jaar, waarin zij lid werden). Het nadeelig saldo over 1910 is grotendeels te wijten aan koersverlies (zie blz. 521).

De Heer TEN DAM HAM vraagt of een uit te schrijven referendum wellicht strijdt tegen de statuten. De Voorzitter oordeelt, dat dit niet het geval is, doch acht het uitlokken van een referendum niet wenschelijk. Zij, die ter vergadering komen, kunnen de zaak beter beoordeelen; zij hooren de argumenten voor en tegen.

Het voorstel van den Heer MOLL VAN CHARANTE, betreffende het verdagen van de beslissing, wordt nu in stemming gebracht. Het wordt verworpen met 15 tegen 7 stemmen. Het bestuursvoorstel aangaande contributieverhooging wordt vervolgens in stemming gebracht en verworpen met 11 tegen 10 stemmen.

Op verzoek van den Voorzitter neemt de Penningmeester op zich een nieuwe begrooting voor 1912 te maken.

De Heer BACKER zou het betreuren, indien nu het Chem. Jaarboekje niet zou kunnen verschijnen; hij acht het wenschelijk het plan tot uitgave niet te laten vervallen; wellicht kan het in goedkooperen vorm worden uitgevoerd.

De Voorzitter constateert, dat deze opmerking komt van een van hen, die tegen de contributieverhooging stemden.

Aan de orde is nu punt 10. De voorzitter stelt voor de verslagen, die nog niet in het Weekblad verschenen, niet voor te doen lezen, doch alleen in het Weekblad op te nemen. Zij volgen hieronder.

Verslag van de Historische Commissie over 1910.

Voor het aanschaffen van boekwerken werd voor 1910 toegestaan een bedrag van f 50.—. Aangekocht is:

Theatrum Chemicum, ofte geopende Deure der Chymische Vorborgheden. Ontsloten van de vermaartste Autheuren, die in de Chymische Stoffe gelaboreert hebben. Met groote vlijd door een liefhebber der Chymie byeen gesammelt. Amsterdam, 1693, 12°.

De Commissie verzoekt de Alg. Vergadering goed te vinden, dat op

de begrooting voor 1912 een bedrag van f 50.— worde uitgetrokken.
Utrecht—'s-Hertogenbosch, 1 Januari 1911.

w.g. E. COHEN.

„ C. HOITSEMA.

„ H. P. M. VAN DER HORN VAN DEN BOS.

Verslag van de Bibliotheek-Commissie over 1910.

De Bibliotheek-Commissie overweegt de voorbereiding eener nieuwe uitgave der Boekenlijst. Op welke wijze en wanneer deze zal verschijnen, is nog niet vastgesteld.

Aan het einde van 1910 verloor de commissie tot hare spijt den Heer H. BAUCKE als lid en secretaris. In diens plaats werd Dr. H. J. BACKER (Hugo de Grootstraat 1, Leiden) tot secretaris benoemd.

Voor Groningen bestaat een vacature.

w.g. W. P. JORISSEN, *Voorzitter*.

„ H. J. BACKER, *Secretaris*.

Punten 11 en 12 komen nu aan de orde. Tot lid der Bibliotheek-commissie wordt gekozen Prof. JAEGER, op wien 13 stemmen waren uitgebracht. De Heer MASCHHAUPT vereenigde 5 stemmen op zich; 2 biljetten waren blanco. Aan Prof. JAEGER zal van zijn benoeming kennis worden gegeven.

De Secretaris, de Heer J. RUTTEN en de Penningmeester, Prof. HONDIUS BOLDINGH worden herkozen, resp. met 18 en 19 stemmen. De Heer CHARANTE ontving 1 stem, bij de stemming in zake den penningmeester. In plaats van de aftredende (niet-herkiesbare) bestuursleden, Prof. VAN ROMBURGH en den Heer VOSMAER, worden gekozen Prof. BÖESEKEN en Dr. HAJONIDES VAN DER MEULEN, resp. met 16 en 11 stemmen. De Heeren MIDDELBERG, JAEGER en VAN DE STADT vereenigden resp. 6, 2 en 1 stemmen op zich; eenige biljetten waren blanco. Aan de gekozenen zal van hun benoeming kennis worden gegeven. De Voorzitter brengt den dank der Vereeniging aan de op 1 Januari 1912 aftredende leden.

Op voorstel van den Voorzitter wordt besloten Prof. WIJSMAN en Dr. LAM te verzoeken de Vereeniging te willen vertegenwoordigen op het „Congrès d'alimentation”, dat in October te Luik zal worden gehouden. Betreffende het Internationaal Congres voor toegepaste scheikunde, te houden in 1912 te Washington en New-York, is het Bestuur in correspondentie met de Amerikaansche commissie. Niets meer aan de orde zijnde, sluit de Voorzitter te ruim half zes de vergadering.

Boekaankondiging.

Waarom loodwitverbod? door P. BAKKER SCHUT, civiel-ingenieur.
Amsterdam, F. VAN ROSSEN, 1911, 55 blz., f 0.60.

Deze brochure is een herdruk van een aantal artikelen door den Heer BAKKER SCHUT gepubliceerd in „De Bouwwereld” van 1911. Zij richt zich vooral tegen de brochures van de Heeren C. P. VAN HOEK, ANDRÉ MEEUWESSEN en Prof. WEFERS BETTINK. De schrijver wijst o. a. op statistische gegevens, in het buitenland verzameld, beroept zich op het Centraal Verslag der Arbeidsinspectie over 1909 en verduidelijkt hier en daar de rapporten der Loodwit-Commissie.

Het besluit, waartoe hij in zijn helder geschreven brochure komt, is het volgende:

„Wij meenen, dat de Regeering niet zal mogen volstaan met een verbod van loodwit voor binnenverwerk, aangevuld door eenige bepalingen betreffende het loodwitgebruik. Er is zeker alle aanleiding om het voorbeeld te volgen van Frankrijk, waar bij de wet van 20 Juli 1909 het gebruik van loodwit zoowel voor binnen- als buitenverwerk werd verboden (na een overgangstermijn van vijf jaar).

„Men heeft zich ongerust gemaakt dat door een verbod van loodwitgebruik de loodwit-industrie, thans „een bloeiend bedrijf” geheeten, „gedood” zou worden.

„Het wil ons voorkomen, dat deze vrees ten minste overdreven is. De loodwit-fabrieken werken niet alleen voor het verbruik hier te lande, maar grootendeels ook voor export, terwijl anderzijds lang niet al het loodwit, dat in ons land verbruikt wordt, ook hier gefabriceerd wordt: in 1909 werd ingevoerd 8.087.676 kg., uitgevoerd 6.523.933 kg. loodwit (voor zinkwit en zinkgrijs bedroegen deze cijfers resp. 9.580.118 kg. en 13.586.685 kg.). Ook na een loodwitverbod zou derhalve de loodwit-fabricage hier te lande nog niet tot het verledene behoeven te behooren.

„Maar ook al ware het anders, dan zou het belang der enkele loodwit-industrieelen nog geen reden mogen zijn om dezen, in het belang der volksgezondheid noodigen maatregel tegen te houden. Ook in Frankrijk bestaat een „bloeiende” loodwit-industrie, doch de meerderheid in Kamer en Senaat heeft in de, ook daar breed uitgemeten, bezwaren der loodwit-fabrikanten geen aanleiding gevonden de gezondheidsbelangen van duizende schilders achter te stellen bij de financiële belangen van enkelen.

„Trouwens ook in ons eigen land heeft de wetgevende macht reeds eenmaal een soortgelijk besluit genomen, toen het gebruik van witten phosphor voor de vervaardiging van lucifers werd verboden. (Phosphor-luciferswet 1901) Die wet ging zelfs verder. Door dien maatregel werd niet alleen de productie van een bepaald artikel onmogelijk gemaakt, maar zelfs de invoer van dat artikel werd bij deze gelegenheid verboden. Moge men ook in zake het loodwit den durf hebben flink aan te pakken.”

W. P. J.

Personalia, vacatures, industriële mededeelingen, enz.

Dr. F. E. C. SCHEFFER is voor het studiejaar 1911/12 benoemd tot assistent bij het onderwijs van den hoogleeraar Dr. A. SMITS aan de anorganisch-chemische afdeling van het scheikundig laboratorium der Universiteit van Amsterdam.

Aan de Middelbare Technische School te Amsterdam tevens Kweekschool voor Machinisten is het diploma voor suikertechniek uitgereikt aan de Heeren P. ELJKMAN, W. H. J. GANTVOORT, F. G. HAAG, TH. J. J. VAN LITH, J. A. VAN DER TOGT en H. WITSBURG; aan laatstgenoemde ook het diploma voor electrotechniek.

De openingsrede van den voorzitter der Nederl. Maatsch. ter bevordering der pharmacie, uitgesproken op de vergadering van 17 Juli 1911, treft men aan in het Pharm. Weekbl. van 22 Juli. Eveneens is daarin opgenomen een kort verslag aangaande de op dien dag en de volgende twee dagen behandelde Statutenwijziging.

Op den tweeden dag werden ook eenige wetenschappelijke voordrachten gehouden, waarvan de titels reeds onlangs werden vermeld en die alle in het Pharm. Weekbl. zullen worden opgenomen.

Het Muntverslag over 1910 bevat o.a. een bijdrage tot de kennis onzer metaalcirculatie door 's Rijks-Muntmeester Dr. C. HOITSEMA.

Verschenen is een supplement op het in 1908 uitgekomen boek „De balata-industrie in Suriname”. Het is bewerkt door den Heer F. OUDSCHANS DEUTZ.

Bij de firma J. H. DE BUSSY, Amsterdam, is verschenen „Rubber Companies in the Netherland East Indies Compiled by A. G. N. SWART L.L.D.” Aan Nederlandsch kapitaal is geplaatst f 35.816.900. Prof. VAN ROMBURGH behandelt er in de geschiktheid van Nederl. Oost-Indië voor de rubbercultuur.

„De Suikerindustrie” bevat een artikel van den Heer TEN DAM HAM, ter toelichting van de octrooiwet, tot invoering waarvan door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel de eerste gelden zijn aangevraagd.

Vraag en aanbod.

Ter overname aangeboden:

Zeitschr. f. angewandte Chem. 1906 tot en met 1910, geb. (elke jaarg. in 2 banden).

Zeitschr. f. Untersuch. d. Nahr- und Genussmitt. 1903 tot en met 1905, geb. (1903 in één, 1904 en 1905 in twee banden).

Brieven aan de Redactie te zenden.

Correspondentie.

S. te 's-G. en S. te M. Uwe aanvragen zijn aan den aanbieder overgebracht.

S. te M. De contributie der „Deutsche Bunsen-Gesellschaft” bedraagt 25 Mark. Aanmeldingen moeten geschieden bij den eersten voorzitter, Dr. PAUL MARQUART, Kassel, Kaiserplatz 14. Men moet daarbij worden aanbevolen door een lid der vereeniging.

Chamottesteen

voldoende aan de hoogste eischen van

Vuur- en Zuurvastheid

voor de Chemische en Electrochemische Industrie.

Kaolin. Glashafenthon. Kwarts.

Pfälzische Chamotte- und Thonwerke A. G., Grünstadt (Rheinpfalz).

Het nieuwe **JENA-GLAS**

voor toestellen,

heeft, vergeleken met ons tot nu toe in gebruik gekomen glas, een verhoogd weerstandsvermogen tegen snelle temperatuurswisselingen, terwijl het minder alkali afstaat aan waterige vloeistoffen.

In Nederland verkrijgbaar:

In **AMSTERDAM** bij **J. B. DELIUS & Co.**

- > Instrumenthandel v/h G. B. SALM, Keizersgracht 644.
- > **DELFT** > P. J. KIPP & ZONEN, J. W. GILTAY, opvolger, Voorstraat 73.
- > **UTRECHT** > N.V. Fabriek en Magazijn van Wetenschappelijke Instrumenten, v/h. J. C. Th. MARIUS.

F. SCHMIDT, Stoomketelfabriek, **Halle a. S., Duitschland.**

Filiaal van Sangerhäuser Akt.-Masch. Fabrik und Eisengiess. vorm. Hornung & Rabe.

Homogene Loodbekleeding.

Homogeen met loodbekleede toestellen, slangen, buizen, enz.,

voor de Chemische Industrie.

Referentiën van den eersten rang.

PHARMACIA'S STERIELE VOEDINGSBODEMS VOOR BACTERIOLOGIE
PHARMACIA'S OPLOSSINGEN VOOR BACTERIOLOGISCH ONDERZOEK.

Koninklijke

Pharmaceutische Handelsvereniging

Fabriek van Chemische en Pharmaceutische Producten.

— AMSTERDAM

NORMOGRAAF.

Uiterst praktisch etiketterapparaat, voor het vervaardigen van alle soorten etiketten voor flesschen, potten, vaten enz.

Eenvoudig in gebruik. Goedkoop in aanschaf

Prijs: f 6.50.

Verkrijgbaar bij de

N.V. Fabriek en Magazijn van Wetenschappelijke Instrumenten

$\frac{1}{2}$ J. C. Th. MARIUS, Ganzenmarkt 4-10, UTRECHT.

Vliegenlijm-Recepten

tevens verschillende goede

Fabricatie-Methoden

stelt billijk beschikbaar

R. H. KUNZE, Leuben-Dresden.

Wie verkoopt ruwe Naphtaline?

Offerten sub 4064 te richten aan het Bureau van dit Blad.

Haldenwanger's Porceleinen Voorwerpen.

Indampschalen, Bekerglazen, Smeltkroezen, Pannen, Mortieren, enz., enz., zijn te betrekken door alle handelaren in en fabrikanten van chemische apparaten en utensiliën.

W. Haldenwanger, Spandau.

WIE KOOPT

Rolt,
Gereinigde Naphtaline,
Pik,
Carbolineum,
Daklak,
IJzerlak,
Houtcement,
Pyridine.

Offerten sub 4063 te richten a. h. bureau v d. blad.